

3. Коновалова В.Е. Допрос: тактика и психология / В.Е. Коновалова. – Х. : Консум, 1999. – 157 с.
4. Коновалова В.О. Вибрані твори / В.О. Коновалова. – Х. : Апостіль, 2012. – 528 с.
5. Следственные действия (процессуальная характеристика, тактические и психологические особенности) : [учеб. пособие] / А.К. Гаврилов, Ф.В. Глазырин, С.П. Ефимичев и др. – Волгоград : ВСШ МВД СССР, 1984. – 238 с.
6. Телегина Т.Д. Использование специальных знаний в современной практике расследования преступлений : [монография] / Т.Д. Телегина. – М. : Юрлитинформ, 2011. – 152 с.
7. Шепітько В.Ю. Вибрані твори / В.Ю. Шепітько. – Х. : «Апостіль», 2010. – 574 с.

МАКАРЕНКО Є. І.,
кандидат юридичних наук, професор
(Дніпропетровський
гуманітарний університет)

УДК 343.985.2

ЧИ Є ДОКАЗОМ ФАКТ ЗАТРИМАННЯ ПІДОЗРЮВАНОВОГО У ВЧИНЕННІ ЗЛОЧИНУ

У татті висвітлюється реальна мета, яку має переслідувати кримінально-процесуальне затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину.

Ключові слова: підозрюваний, затримання, захід забезпечення кримінального провадження, процесуальна (слідча) дія, доказування.

В данной статье освещается реальная цель, которую преследует уголовно-процессуальное задержание подозреваемого в совершении преступления.

Ключевые слова: подозреваемый, задержание, мера обеспечения уголовного производства, процессуальное (следственное) действие, доказывание.

This article highlights the real goal pursued criminal procedure detention of the suspect to the crime.

Key words: suspect, detention, measures to ensure criminal proceedings, procedure (investigation) action proof.

Вступ. На жаль, статус кримінально-процесуального інституту затримання підозрюваного тривалий час залишається невизначеним, про що певною мірою свідчить троїста позиція вітчизняного законодавця. Нагадаємо, що згідно з п. 8 ч. 2 ст. 131 КПК України [2] затримання є заходом забезпечення кримінального провадження, використовуваним слідчим в якості більш жорсткої міри для досягнення дієвості кримінального провадження в разі, якщо підозрюваний не з'являється за викликом. Трохи інакше позиціонує затримання ч. 2 ст. 176 цього ж кодексу, вбачаючи в ньому тимчасовий запобіжний захід, що полягає в короткочасному (що не перебільшує 72-х годин) ув'язненні підозрюваного шляхом поміщення його до ізолятору тимчасового тримання (далі – ІТТ), який застосовується виключно слідчим суддею в ході досудового чи судового слідства. Оскільки в якості способу констатації й закріплення факту, змісту і результатів затримання особи, підозрюваної в учиненні злочину, законодавець (ч. 1 ст. 104, ч. 5 ст. 208 і ч. 6 ст. 223 КПК) вимагає складання протоколу, що є

обов'язковим атрибутом не запобіжних заходів, а всіх гласних і негласних слідчих (розшукових) дій, які мають за мету збирання та перевірку доказів, і це є переконливим аргументом того, що затримання підозрюваного належить ще й до числа слідчих (розшукових) дій.

Іншими словами, трояко визначаючи сутність, зміст і процесуальну форму затримання підозрюваного (чи то захід забезпечення кримінального провадження, чи то тимчасовий запобіжний (превентивний) захід, чи то процесуальна (слідча) дія), законодавець фактично спантеличує правоохоронців. Така обставина, породжуючи з цього приводу розбіжності в поглядах вчених і практиків, шкодить одноманітному і правильному застосуванню цієї процесуальної дії, нерідко призводить до помилок у слідчій практиці, тягне за собою порушення прав і законних інтересів громадян і сприяє тому, що інститут кримінально-процесуального затримання остаточно втрачає своє вихідне призначення в кримінальному процесі.

Затриманню осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, присвячено чимало наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців, одна частина яких (у тому числі й автор цієї статті) традиційно вважає затримання унікальним способом збирання і перевірки доказів винуватості підозрюваного у вчиненні злочину, відповідно – і слідчою (розшуковою) дією [3]. Інші ж заперечують цю точку зору, мотивуючи, що затримання не містить у собі ані пошукових, ані пізнавальних, ані посвідчувальних операцій [4]. Все це робить украй необхідною подальшу наукову розробку цієї проблематики.

Постановка завдання. З огляду на неоднозначність позицій, висловлених вітчизняним законодавцем і науковцями, автор статті ставить за мету сформулювати в правоохоронців чітке уявлення, що законне затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення, як і будь-яка інша слідча (розшукова) дія, має бути спрямоване на збирання або перевірку доказів винуватості підозрюваного у вчиненому ним злочині.

Результати дослідження. Ігноруючи спадкоємність (в супереч реальним потребам сучасної правоохоронної практики), деякі вітчизняні вчені-процесуалісти в прагненні захистити особу, яка вчинила діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, настільки гіпертрофують і формалізують «інститут затримання підозрюваного», що фактично готові зрадити головним завданням кримінального провадження (ст. 2 КПК України) й, по суті, обеззброїти слідчого в його надскладній діяльності по викриттю особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (далі – злочин).

Насамперед варто зазначити, що в цілому затримання є дієвим засобом забезпечення кримінального провадження (а так само судового розгляду), участь в якому підозрюваного (обвинуваченого) є обов'язковою. У протилежному разі розпочате провадження втрачає як досудову, так і судову перспективу. Оскільки затримання застосовується з метою забезпечення кримінального провадження, встановлення і доведення провини особи, підозрюваної у вчиненні правопорушення, яке може мати різні ступені суспільної небезпеки, дана міра державного примусу використовується як в адміністративному (ст. 259–261 КпАП), так і в кримінально-процесуальному законодавстві (ст. 207–208 КПК) України. В обох випадках аналіз дій, що становлять затримання правопорушника, дозволяє зробити висновок, що і адміністративне, і кримінально-процесуальне затримання практично розпадається як мінімум на дві самостійні стадії: фактичне затримання та його процесуальне оформлення.

Однак вкрай дивує те, що вимога законодавця тлумачити затримання тимчасовим запобіжним заходом на практиці призвела до того, що такий важливий процесуальний документ, як протокол затримання з протоколу слідчої дії (призначеного для фіксації ходу, змісту та результатів затримання), перетворився на документальну підставу для поміщення підозрюваного до ІТТ затриманих. Така практика прямо суперечить кримінально-процесуальній доктрині стосовно традиційного призначення юридичних актів досудового слідства, згідно якій протокол є процесуальним актом, в якому фіксуються хід і результати проведення процесуальної (слідчої) дії, спрямованої на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів, що мають значення для конкретного кримінального провадження, та засвідчується їх дійсність (ч. 1 ст. 104, ч. 1 ст. 223 КПК України); а постанова – процесу-

альний акт, в якому мотивується і формулюється прийняте слідчим процесуальне рішення (ч. 3 ст. 110 КПК України). Безумовно, рішення про затримання (так само, як і тримання під вартою) повинно бути належним чином мотивоване, тому має прийматися у формі постанови, а не формулюватися в протоколі, як документі, фіксуючому юридично значущий (доказовий) факт.

Як вже зазначалося, на жаль, з питань щодо поняття, сутності та практичного застосування інституту затримання підозрюваного науковці тривалий час не можуть дійти спільного розуміння. Ряд вчених-юристів вважають затримання слідчою (розшуковою) дією і засобом отримання доказів. Так, А.К. Гаврилов вважає затримання підозрюваного однією зі слідчих дій і характеризує його не тільки як захід процесуального примусу, а й як самостійний спосіб одержання доказів [3, с. 93]. А.Я. Дубинський дотримується такої самої точки зору, при цьому додатково зазначаючи, що протокол затримання є джерелом доказів [3, с. 161–162]. Ми також здавна поділяємо вищенаведену позицію, бо вважаємо законне затримання дією, що полягає у фізичному захопленні (на місці злочину, у результаті переслідування або розшуку), обеззброєнні й доставлянні до органу досудового розслідування особи, підозрюваної, обвинуваченої чи засудженої за вчинення злочину, за який передбачене покарання у вигляді позбавлення волі, з метою ідентифікації затриманої особи, з'ясування її причетності до вчиненого кримінального правопорушення та (в разі підтвердження існуючої підозри) вирішення питання щодо доцільності та виду запобіжного заходу, який має бути застосований до неї з метою забезпечення належної участі підозрюваної особи в досудовому та судовому кримінальному провадженні [3, с. 254–285].

Навряд чи хто наважиться заперечити, що кримінально-процесуальному затриманню особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення, властиві усі ознаки, що ставляться вченими до слідчої (розшукової) дії [5, с. 7–19], – своя мета, завдання, підстави і умови, організаційно-тактичні прийоми проведення, процесуальний порядок оформлення його ходу та результатів, що служить ефективним процесуальним способом отримання фактичних даних у кримінальному провадженні, які втілюються в процесуально-правову форму – протокол (ч. 5 ст. 208 КПК). Будучи здатним не тільки давати імпульс зафіксованій інформації, а й переносити її в просторі та часі, протокол виступає надійним носієм доказової інформації.

Щоправда, існують і інші точки зору. Так, наприклад, І.М. Гуткін вважає затримання слідчою дією, але «саме по собі затримання підозрюваного, – пише він, – безпосередньо не встановлює доказів» [6, с. 50]. І.Л. Петрухін по-своєму стверджує, що «хоча протокол затримання є процесуальним документом, але вказані в ньому підстави затримання не мають статусу судових доказів. Доказове значення протоколу затримання як процесуального документа полягає лише в тому, що він засвідчує час і місце затримання певної особи, а також зроблені ним при цьому заяви» [7, с. 51]. А хіба того, що в справі з'являється особа, підозрювана у вчиненні злочину, під час затримання якої були вилучені речові докази її причетності до злочину та з цього приводу нею були зроблені конкретні заяви, – замало для доказування її провини?

Зрештою, деякі автори заперечують віднесення затримання до процесуальних (слідчих) дій лише на тій підставі, що воно часто-густо здійснюється до відкриття кримінального провадження. Проте і ця позиція є хибною, адже в підпункті «с» п. 1 ст. 5 Конвенції з прав людини (1950 р.), ратифікованій Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997, чітко зазначено, що «законним вважається затримання або арешт особи, здійснені з метою її передачі компетентним органам за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні правопорушення, або коли це обґрунтовано вважається необхідним для запобігання вчинення нею правопорушення або втечі після його вчинення» [1]. Інакше кажучи, відповідно до положень ст. 5 (1) Конвенції затримання застосовується тільки тоді, коли особа затримана у зв'язку з кримінальним правопорушенням, є законним лише в разі його здійснення для досягнення однієї з вищевказаних цілей. При цьому затриманий має бути поінформований про мету, підстави

його затримання та відповідний закон країни, що дає право на таке затримання. Тому затримання (арешт), здійснене всупереч зазначеним положенням, автоматично має визнаватися незаконним.

Доречи, варто наголосити, що аналогічним чином питання затримання (арешту) правопорушників розв'язані і в КПК України 2012 р., в якому вперше у вітчизняній юриспруденції дії громадян, спрямовані на затримання й доставляння до правоохоронного органу особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення (так званий громадянський арешт), до відкриття кримінального провадження й за відсутності відповідної ухвали слідчого судді (суду) законодавець вважає цілком законним (правомірним) затриманням (ч. 2 ст. 207 і ч. 1 ст. 208 КПК), звісно, якщо при цьому не було допущено перевищення заходів, необхідних для затримання правопорушника (ст. 38 КК України). Більш того, «кожен, хто здійснив законне затримання особи в порядку, передбаченому ст. ст. 207–208 КПК, може тимчасово вилучити її майно, яке разом із доставленою затриманою особою він зобов'язаний передати слідчому, факт чого засвідчується протоколом (ч. 1 ст. 168 КПК).

Все це стало правомірним на тій підставі, що, на відміну від попередніх десятиліть, відповідно до ст. 42 КПК України особу прийнято вважати підозрюваною з моменту її фактичного затримання на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення та негайного повідомлення їй про підозру, як того вимагають ст. ст. 276–278 КПК. Суттєво змінився і момент фактичного затримання підозрюваного – коли він силою або через підкорення наказу змушений залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою (ст. 209 КПК). А це, у свою чергу, означає, що саме з цього моменту (а не після оголошення особі протоколу затримання, як це було за часів дії КПК України 1960 р.) кримінально-процесуальне затримання підозрюваного можна розцінювати закінченим, адже залишилася лише одна формальність – скласти протокол. Доречи, оформлення протоколу будь-якої гласної чи негласної слідчої (розшукової) дії робиться, як правило, на її завершальному етапі.

Отже, кримінально-процесуальне затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину (а так само розшукуваного обвинуваченого чи засудженого, який втік із місця позбавлення волі), має розглядатися не як ізоляційний запобіжний захід (адже для цього існують «домашній арешт», «взяття під варту»), а в традиційному розумінні – як комплекс дій по захопленню, обеззброєнню та доставлянню цієї особи до компетентного органу, супроводжуваний фіксацією факту, обставин і результатів затримання шляхом відеозапису та їх остаточного юридичного оформлення у відповідному протоколі. Саме таке розуміння надає можливість не лише отримувати важливі докази в процесі затримання підозрюваного, а й використовувати їх у подальшому для доведення його провини. Не випадково правоохоронці керуються цими міркуваннями в повсякденній практиці для запобігання, припинення та розкриття злочинів. Часто затримання правопорушника з поличним стає кінцевою й доволі ефективною крапкою в процесі документування його злочинної діяльності. Наприклад, завчасно сплановане затримання вимагачів і хабарників на гарячому – у момент одержання хабара або відразу ж після цього – є одним із дієвих способів їх викриття, тому що дає можливість зафіксувати факт передачі та вилучення предмета хабара (або його прилюдного викидання, знищення тощо). При цьому, як справедливо наголошують фахівці [8, с. 5], факт затримання з поличним здійснює настільки різкий психологічний вплив на хабарника, що він змушений зізнатися в інкримінованому йому злочині.

Таким чином, значення доказів та їхніх джерел для реалізації завдань розслідування є провідним, оскільки саме докази є єдиним засобом, за допомогою якого слідчий і суддя встановлюють істину в кримінальному провадженні. Саме через це доказам у кримінальному процесі й відводять чільне місце вчені-процесуалісти. Наприклад, М.М. Міхеєнко з цього приводу зазначає: «У кінцевому підсумку, у кримінальному процесі як науці, навчальній дисципліні, галузі права і практичній діяльності все зводиться до практичної діяльності і доказів, бо вони є основним змістом кримінального процесу» [9, с. 115].

Висновки. Підсумовуючи, можна дійти важливих висновків. Як відомо, в юриспруденції діяльність, спрямована на отримання доказів з метою встановлення істини, іменується доказуванням. Доказування полягає в збиранні, закріпленні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження. Відповідно до вимог ч. 1 ст. 84 КПК України «доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані в передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню». Серед обставин, які підлягають обов'язковому доказуванню в кримінальному провадженні, п. 2 ч. 1 ст. 91 КПК наводить «винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення». Задля цього «сторона обвинувачення здійснює збирання доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій, передбачених цим Кодексом» (ч. 2 ст. 93 КПК). Зрештою, чинне кримінально-процесуальне законодавство України вперше в історії свого розвитку передбачає й таке демократичне завоювання, що «докази можуть бути одержані на території іноземної держави в результаті здійснення міжнародного співробітництва під час кримінального провадження» (ч. 4 ст. 93 КПК України).

При затриманні підозрюваного органи досудового розслідування мають реальну можливість безпосередньо пізнавати різні обставини вчинення та приховування злочину, з огляду на що повинні використовувати всі можливості для того, щоби закріпити отримані відомості й забезпечити можливість їхнього використання в доказуванні в кримінальному провадженні всіх фактичних даних, що мають доказову перспективу. Наприклад, сукупність очевидних ознак на тілі, одязі особи чи місці події, що вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин, закон (п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК) відносить до підстав затримання. З цього випливає, що такі сліди підлягають фіксації в протоколі затримання, а їх виявлення, вивчення та закріплення утворює невід'ємний елемент даної процесуальної (слідчої) дії.

Безумовно, з метою забезпечення безпеки оточуючих громадян та самих себе, особа, яка провадить затримання, має право оглядати одяг підозрюваного і наявні при ньому речі та предмети, а також вилучати їх, особливо холодну та вогнепальну зброю, які зобов'язана передати слідчому, що має бути засвідчено шляхом складання окремого протоколу (ч. 1 ст. 168 КПК).

Варто зауважити, що відповідно до ч. 2 ст. 93 КПК «процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи і висновки експертів». Як видно, на відміну від попереднього, чинний КПК України не наводить у переліку джерел доказів «протоколи процесуальних дій та додатки до них». Проте, якщо уважно проаналізувати зміст ст. 99 КПК, то можна дійти однозначного висновку, що «документом є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження». А в ч. 2 цієї ж статті наголошується, що до документів, за умови наявності в них відомостей, передбачених частиною першою цієї статті, можуть належати «складені в порядку, передбаченому цим Кодексом, протоколи процесуальних дій та додатки до них, а також носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії».

Таким чином, КПК України не забороняє, а цілком допускає можливість отримання доказів у процесі затримання правопорушника й передбачає засіб їх фіксації та посвідчення – протокол затримання, в якому засвідчуються обставини і факти, встановлені при затриманні особи. Будучи процесуальним носієм фактичних даних, що мають значення для справи (належать до предмета доказування) й відповідають вимогам допустимості та достовірності, протокол затримання підозрюваного, безсумнівно, є джерелом доказів у кри-

мінальному провадженні. При цьому доказове значення протоколу затримання полягає в тому, що в процесі піймання підозрюваного встановлюються (виявляються, констатуються), а в протоколі затримання адекватно відображаються обставини і факти, що мають значення для кримінального провадження. Навряд чи доказова інформація може бути отримана шляхом ув'язнення підозрюваного (домашнього арешту або поміщення до ІТТ). Якби законодавець під затриманням розумів тільки ці дії, то протокол затримання відносити до числа джерел доказів не мало б сенсу.

Безумовно, затримання підозрюваного містить у собі досить широкий комплекс методів пізнання злочинної події: і елементи безпосереднього візуального спостереження за підозрюваною особою, і елементи огляду її тіла, і елементи особистого обшуку. Звичайно, слід враховувати, що затримання підозрюваного є дією, що відбувається в екстремальній обстановці. Але ж кожний, хто опинився втягнутим у сферу злочинної події, зобов'язаний вжити невідкладних заходів по затриманню правопорушника, закріпленню явних слідів злочину, виявлених на ньому та його одязі, при ньому, в його житлі чи на місці події, вилученню та закріпленню слідів, що швидко псуються, фіксації (в тому числі шляхом технічного документування з використанням власного мобільного телефону) результатів спостереження, а також до охорони місця події з тим, щоб виключити знищення слідів злочину з боку підозрюваного чи інших зацікавлених осіб. Виконання таких дій забезпечуватиме як отримання доказів у процесі затримання, так і можливість результативного проведення в подальшому огляду місця події та місця затримання, особистого обшуку та інших слідчих (розшукових) дій.

Своєчасне вилучення та процесуальне закріплення виявлених слідів злочину виключить можливість їх знищення з боку затриманого на шляху його доставлення до правоохоронного органу, являтиме реальну можливість перевірки і спростування неправдивих заяв з боку останнього про те, що викривальні докази були йому підкинута, підкладені або утворилися в процесі припинення його дій або доставлення його до органу розслідування. Тим самим виконання дій з документування (фіксації) та посвідчення ходу і результатів затримання підозрюваного дозволить правильно визначити належність до кримінального провадження, допустимість і достовірність отриманих при цьому речових джерел доказової інформації, факту і результатів застосування технічних засобів та інших фактичних даних.

Все сказане дозволяє зробити висновок про те, що затримання підозрюваного є важливим процесуальним засобом збирання доказів, а протокол затримання є суттєвою ланкою їх процесуального закріплення та оформлення.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав і основних свобод людини (прийнята 04.11.1950 і ратифікована Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997) // Офіційний вісник України. – 1998 р. – № 13. – 270 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651–VI, введений у дію з 20.11.2012 // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9–13. – Ст. 88.
3. Шейфер С.А. Доказательственное значение задержания подозреваемого // Соц. законность. – 1972. – № 3. – 56 с.
4. Шейфер С.А. Следственные действия: система и процессуальная форма / С.А. Шейфер. – М. : Юрид. лит., 1981. – 128 с.
5. Дубинский А.Я. Некоторые вопросы правовой регламентации задержания подозреваемого в совершении преступления // Материалы теоретической конференции по итогам научно-исследовательской работы профессорско-преподавательского состава за 1972 год. – Киев : Киевская ВШ МВД СССР, 1973. – С. 87–92.
6. Федоров Ю.Д. Тактика задержания / Ю.Д. Федоров. – Ташкент, 1975.
7. Короткий Н.Н. Задержание лица, подозреваемого в совершении преступлений / Н.Н. Короткий. – К. : Изд-во МВД УССР, 1977.

8. Гаврилов А.К. Задержание подозреваемого в совершении преступления // Следственные действия. – Волгоград : ВСШ МВД СССР, 1984. – 268 с.
9. Тертышник В.М. Задержание подозреваемого: содержание и процессуальная форма // Вопросы уголовного процесса и криминалистики. – М. : ВНИИ МВД СССР, 1988.
10. Чувилов А.А. Производство следственных действий. Уголовный процесс : [учебник для вузов] / под ред. В. П. Божьева. – М. : Спак, 1998. – С. 286–288.
11. Громов Н.А. Уголовный процесс России / Н.А. Громов. – М., 1998. – 307 с.
12. Міхеєнко М.М., Нор В.Т., Шибіко В.П. Кримінальний процес України / М.М. Міхеєнко. – К. : Либідь, 1999. – 244 с.
13. Малярова В.О. Сутність затримання як слідчої дії // Вісн. Нац. ун-ту внутр. справ (спецвипуск). – Харків : НУВС. – 2000. – С. 133–136.
14. Мельников В.Ю. Задержание подозреваемого : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. – Краснодар, 2004. – 169 с.
15. Макаренко Є.І. Розшук і затримання підозрюваних (звинувачених) у наркобізнесі / Є.І. Макаренко. – Д. : Юрид. акад. М-ва внутр. справ, 2005. – 83 с.
16. Макаренко Є.І. Теорія та практика встановлення й затримання осіб, якими учинено злочин : [монографія] / Є.І. Макаренко. – Дніпропетровськ : Дніпр. держ. університет внутрішніх справ, 2011. – С. 254–285.
17. Матисов К.В. Задержание и доставление в ОВД лиц, подозреваемых в совершении преступлений : [учеб. пособие] / К.В. Матисов. – Челябинск : Челяб. юрид. ин-т МВД России, 2005.
18. Погорецький М.А. Затримання підозрюваного: проблеми обґрунтування рішення // Юридичний радник. – Х., 2007. – № 6 (20). – С. 92–97.
19. Бірюков В.П. Юридична природа затримання: постановка проблеми. Форум права, 2010, № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
20. Карпов Н.С. Питання затримання обвинуваченого, який перебуває в розшуку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : 2010_3/karpov.htm.
21. Меживой В.П., Меживой О.В. Актуальні питання затримання осіб за новим КПК України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.corp-lguvd.lg.ua/d130106.html>.
22. Сергеев А.И. Задержание лиц, подозреваемых в совершении преступления, по советскому уголовно-процессуальному закону / А.И. Сергеев. – Горький, 1976. – 60 с.
23. Черненко А.П. Кримінально-процесуальне затримання особи: слідча дія чи запобіжний захід? // Організаційно-правові питання реформування досудового слідства в Україні : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. – Донецьк : ДІВС, 2003. – С. 125–132.
24. Ангеленюк А.М. Окремі аспекти реформування інституту кримінально-процесуального затримання // Митна справа. – 2012. – № 1, ч. 2, кн. 2. – С. 112–116.
25. Лобойко Л.М., Черненко А.П. Кримінально-процесуальна регламентація слідчих дій : [монографія] / Л.М. Лобойко. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський держ. ун-тет внутр. справ, 2005. – С. 7–19.
26. Грошевий Ю.М. Шляхи вдосконалення судоустрою та судочинства України // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 4. – С. 193–203.
27. Гуткин И.М. Актуальные вопросы уголовно-процессуального задержания / И.М. Гуткин. – М. : Академия МВД СССР, 1980. – 50 с.
28. Петрухин И.Л. Задержание // Проблемы кодификации уголовно-процессуального права. – М. : ИГПАН СССР, 1987. – 51 с.
29. Ляш А.О., Ліщенко В.М. Затримання підозрюваного у справах про отримання хабара // Часопис Академії адвокатури України, 2012. – № 16. – 5 с.
30. Міхеєнко М.М., Нор Т.В., Шибіко В.П. Кримінальний процес України : [підручник] / М.М. Міхеєнко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Либідь, 1999. – 536 с.

